577
IB4037
(B/10031)

ΟΘΩΝ Σ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ.

1833—1899.

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ:
Τύποις «Η ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ»
1900.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΕΙΣ

ΟΘΩΝΑ Σ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΝ

ἀρχαῖον καθηγητὴν τῶν πανεπιστημίων Κερκύρας καὶ Ἀθηνῶν

ἐκφωνηθεὶς

ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Παντοκράτορος ἐν Ληξουρίῳ

τῇ 19 Νοεμβρίου 1899

ὑπὸ

ΗΛΙΑ. Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗ.

Τετρωμένος τὴν καρδίαν, ἣν ἀπὸ πολλοῦ συνέδεσε μετὰ τῆς σῆς ἁγνὸν φιλίας συναίσθημα, καὶ ἑπόμενος πόθῳ κοινῷ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, ἵνα ἐκδηλωθῇ καὶ δι᾽ ἐπικηδείου λόγου, ἡ δικαία θλίψις καὶ ὁ κοινὸς πρὸς σὲ σεβασμὸς, ἀναλαμβάνω τὸ τιμητικὸν δι᾽ ἐμὲ ὅσον καὶ συγκινητικὸν σύναμα χρέος τοῦτο, περισπούδαστε ἄνερ Ὄθων Πυλαρινὲ, καὶ ἀντὶ στεφάνων καὶ ἄλλων προσομοίων ματαιοδοξίας ἐκδηλώσεων, σοὶ προσφωνῶ ὀλίγας λέξεις, προσπαθῶν καὶ ποθῶν νὰ ὦσιν αὗται ἀνάλογοι τῆς σεμνῆς καὶ σοβαρᾶς σου δράσεως καὶ πολιτείας.

Ἔθος ἐκράτησεν ἀπὸ τῆς εὐκλεοῦς ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, νὰ παραδίδωνται τοῖς τάφοις οἱ διαπρεπεῖς πολῖται, ἀφοῦ καὶ χάριν τῆς μνήμης τούτων, καὶ πρὸς γνῶσιν τῶν ἄλλων καὶ ἔγερσιν ἁμίλλης παρὰ τοῖς ὑπολειπομένοις καὶ ἤδη τῇ νεωτέρᾳ γενεᾷ ἐπὶ ἐλπίσι χρησταῖς,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λεχθῶσιν οἱ ἁρμόζοντες ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι καὶ δοθῇ ὁ πρέπων τοῦ βίου χαρακτήρ. Καὶ τυγχάνει μὲν ἀληθὲς ὅτι τοῦ σεμνοῦ τούτου καθήκοντος καὶ τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ, ἐγένετο ἀπό τινος τοιαύτη κατάχρησις, τοσαύτη ἀνεπτύχθη ἐπιπολαία καὶ κενόδοξος ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ πνεύματος τροπή, καὶ τόσον εὐκόλως ἡ ἐπιτάφιος ῥητορικὴ ἐξαίρει πολλάκις, ὡς μὴ ὤφελε, καὶ τοὺς ἥκιστα δυναμένους ν' ἀξιῶσι μεταθάφιον ἀγλαὴν μνήμην, ὥστε ἤρξατο εὐλόγως ἐγειρομένη παρὰ τοῖς ἔχουσι τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἀποστροφὴ πρὸς τὸ ἔθιμον, παραγγέλουσι νὰ κηδευθῶσιν, ὡς οἷόν τε ἁπλῶς καὶ ἀνεπιδείκτως. Καὶ ἀληθῶς, ποῖον πραγματικώτερον ἐγκώμιον, τίς ζωηροτέρα ἄλγους καὶ σεβασμοῦ ἐκδήλωσις, ὁποῖος εὐανθέστερος καὶ μυροβολώτερος στέφανος, ἢ αἱ αὐτόλαλοι ἀρεταί, καὶ ἐκδουλεύσεις τῶν ἀποιχομένων; ἡ σιγῶσα θλίψις, ἡ ἐν ταῖς τῶν πολιτῶν συνειδήσεσιν ἤρεμος δικαιοκρισία καὶ ἡ εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἱστορίαν πεποίθησις, ὅτι αὗται διὰ τοὺς ἐναρέτως καὶ κοινωφελῶς βιώσαντας καὶ τοὺς μετὰ φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνήσεως ἐργασαμένους ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, τῆς κοινωνίας, τῆς ἐπιστήμης, θὰ ἐξενέγκωσιν τὴν ἀδέκαστον γνώμην των; Ἀλλ' ἡ κατάχρησις, δὲν πρέπει νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ θολὸν ῥεῦμά της πάντας, καὶ ἀδικήσῃ τοὺς ἀξίους ἐκτιμήσεως καὶ μιμήσεως πολίτας, καὶ μάλιστα ὅταν οὗτοι λάτρεις καὶ ἐργάται ὄντες εὐγενῶν καὶ ὑψηλῶν ἰδεωδῶν, φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν χαρακτῆρα γενεᾶς ὁλοκλήρου, ἄλλα σκεπτομένης, ἄλλως δρώσης καὶ ὁσημέραι δυστυχῶς ἐκλειπούσης ἐν τῇ ποταπῇ ὑλόφρονι καὶ συμφεροντολικῇ ἐποχῇ ἣν διανύομεν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἄγομαι τὴν σήμερον, νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ προκειμένου νεκροῦ, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ μετριοφροσύνῃ του δὲν ἐπεδίωκεν ἐπαίνων ἀμητούς, οὐδὲ ἐφιλοδόξει φήμην.

Τῆς τόσον καλλιτέκνου γενετείρας ἡμῶν βλαστός, ὁ Ὄθων

Πυλαρινός, υἱὸς δευτερότοκος τοῦ ἐκ τῶν πρώτων ἑπτανησίων ῥιζοσπαστῶν, πολιτευτῶν καὶ ἐθνομαρτύρων ἰατροφιλοσόφου Σταματέλου, καὶ τῆς διαπρεποῦς ἔκ τε καταγωγῆς καὶ ἐξ ἁδρᾶς μορφώσεως παρισινῆς Καρολίνας Lambert, ἐγεννήθη ἐν Ληξουρίῳ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1833. Ὁ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀπαντῶν ἐν τῇ νήσῳ οἶκος τῶν Πυλαρινῶν, πολλάκις παρέσχε τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας καὶ οὐκ ὀλίγους ἀριθμεῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας τοὺς διακριθέντας — οἷοι ὁ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐναρετώτατος ἐπίσκοπος *Ἱερεμίας*, ὁ λόγιος τρόφιμος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνομουσείου καὶ φιλόπατρις *Ζώσιμος*, ὁ περιώνυμος ἰατροφιλόσοφος, φιλόλογος, γεωγράφος, περιηγητής, διπλωμάτης καὶ συγγραφεὺς *Ἰάκωβος*, γνωστὸς ἐν τῇ νεωτέρᾳ τῆς ἰατρικῆς ἱστορίᾳ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ διάδοσιν τοῦ ἀπὸ τῆς φλυκταινῶν τῶν εὐφλογιώντων ἐγκεντρισμοῦ, ὁ ἱκανὸς εἰκονογράφος *Ματθαῖος*, ὁ λόγιος κληρικὸς *Νικόλαος*, ὁ φιλελεύθερος τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημείῳ καθηγητὴς *Φραγκῖσκος*, ὁ ἐκ τῶν τροφίμων τοῦ ἀειμνήστου Γυλφόρδ καὶ τούτου ἰδιαίτερος ἰατρὸς καὶ θερμὸς φίλος διατελέσας *Χαραλάμπης*, ὁ περὶ οὗ πρὸ μικροῦ εἴπομεν *Σταματέλος* καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς ἐν τῇ τῆς Κερκύρας Ἀκαδημείᾳ καὶ ἄλλοι. Τούτοις προσθετέον καὶ τὸν προκείμενον *Ὄθωνα*, ὃν μετὰ τόσης πανδήμου λύπης κηδεύομεν σήμερον. Διδαχθεὶς οὗτος ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν εὐμέθοδον καὶ εὐσυνείδητον διδασκαλίαν τῶν πρώτων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διδαξάντων ἐν τῷ Λυκείῳ καὶ τῇ Πετριτσείῳ σχολῇ καθηγητῶν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ἐν Κερκύρᾳ κατόπιν, ὑπὸ τὴν ἐνδελεχῆ μέριμναν φιλομούσων καὶ φιλοστόργων τοκέων, διεκρίνετο ἀπὸ νεότητος ἁπαλῆς διὰ τὴν ἔκτακτον φιλομάθειαν καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ζωηρότητα, [illegible]; καὶ δι' ὅλου του τοῦ βίου ἐδείχθη, εἰς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

κτῆσιν γνώσεων παντοδαπῶν καὶ ἐκμάθησιν γλωσσῶν. Ὑπὸ
πολιτικὰς συνθήκας καὶ γεγονότα τῶν τότε ἐν Ἑπτανήσῳ
ἐτῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἤσκουν ἐπὶ τῶν εὐγε-
νῶν πνευμάτων αἱ ἐν Ἑσπερίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι περιστάσεις,
ἦτο ἑπόμενον ὅτι ὁ αἰσθηματίας, φιλοπρόοδος καὶ φιλο-
γράμματος νέος, θὰ διέτρεχεν εὐρύτερον στάδιον εἰς μελέ-
τας, εἰς ἰδέας, εἰς πόθους. Τότε ἐπεδόθη μετ' ἐξαιρετι-
κοῦ ἔρωτος εἰς τὴν μελέτην τῆς γαλλικῆς ἱστορίας καὶ φι-
λολογίας, αἱ δὲ ἱεραὶ παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότη-
τος ἧς ἦτο λάτρις, καὶ αἱ οὐχὶ μεμακρυσμένου χρόνου ἀ-
ναμνήσεις καὶ δάφναι τῶν νεωτέρων ἐθνικῶν ἀγώνων, ἐν
συνδυασμῷ πρὸς τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἐθέρμανον ἔτι
πλεῖον παρ' αὐτῷ τὴν πρὸς τὴν πρόοδον ἀγάπην, τὸ πατρι-
ωτικὸν συναίσθημα, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ ἐνέπνευσαν αὐτῷ
ἁγνὸν δημοκρατικὸν αἴσθημα. Ἔνθους τότε κατετάχθη
εἰς τὴν ὁμάδα τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ φιλελευθέρων νέων, χει-
ριζόμενος τὸν κάλαμον καὶ τὴν γλῶσσαν ὑπὲρ τοῦ ῥιζοσπα-
στικοῦ ἀγῶνος, καὶ μετ' ἄλλων τότε Κεφαλλήνων δραμὼν
εἰς τὰ πεδία τῆς Ἠπειροθεσσαλίας τὸ 1854, ἑπόμενος καὶ
εἰς τὴν πορείαν ἣν ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐχάραξεν διὰ τοῦ πα-
ραδείγματος τοῦ γεραροῦ αὐτοῦ πατρός. Ὁ ἀείμνηστος
Ὄθων ἦτο καὶ λίαν φιλόμουσος. Ἡ εἰς τὴν μουσικὴν ἔμφυ-
τος κλίσις του, κατέστησεν αὐτὸν καὶ τῆς ὡραίας τέχνης
ἐγκρατῆ, κατ' ἀρχὰς μὲν μαθητεύσαντα ὑπὸ τὸν κλεινὸν
Μάντζαρον, εἶτα δὲ ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις, ἐγκύψαντα κυ-
ρίως εἰς τὸ σύστημα τῆς νεωτέρας ἐλαφρᾶς μουσικῆς. Ὁ
φιλόμουσος ἀνὴρ καθ' ἃ πολλάκις ἔλεγεν ἡμῖν, τόσον ἠγάπα
τὴν τέχνην, ὥστε καὶ ἐν ἀναπαύλαις ἀπὸ σοβαρῶν μελετῶν
καὶ ἀσχολιῶν, καὶ ἐν ὥραις ταλαιπωριῶν τοῦ βίου καὶ ἐν
μέσῳ πολλάκις στερήσεων καὶ πικριῶν, ἄφατον ᾐσθάνετο
παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν ᾄδων ἢ πλήττων τὸ κλειδο-

κύμβαλον ἢ τὴν κιθάραν. Κεκτημένος καὶ φαντασίαν ἱκα-
νὴν, συνέθεσε καὶ ἱκανὰ ᾄσματα καὶ χορούς, ἅτινα μετριο-
φρόνως διέδιδεν ἀνωνύμως, ὡς ἔπραττε καὶ διὰ τὰς πολλὰς
κατὰ τὰ ἔτη τῆς νεότητος αὐτοῦ γραφείσας λυρικὰς καὶ σα-
τυρικὰς ποιήσεις, ὧν τὰς μέχρι πρό τινων σωζομένας, παρέ-
δωκέ ποτε εἰς τὸ πῦρ! Τὸ μουσικόν του ἔργον « *Ἡ κόρη
τοῦ ἰατροῦ* », κωμικὸν τρίπρακτον μελοδραμάτιον ἐπὶ ἰδικῶν
του στίχων, κατὰ τὸ γαλλικὸν σύστημα τῆς operette, ὑπὸ
ψευδώνυμον Lambert, καὶ ὅπερ ἐκ φιλικῆς διαθέσεως, ἐδω-
ρήσατό μοι ὡς ἐνθύμιον, εἶνε τὸ μόνον σωθὲν μουσικὸν
καὶ στιχουργικόν του ἔργον, κατὰ τὴν γνώμην τεχνοκρι-
τῶν τεχνικώτατα μεμελοποιημένον καὶ μέλλον νὰ παρα-
γάγῃ ἀναβιβαζόμενον ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς τὴν πρέ-
πουσαν ἐντύπωσιν. Τῆς καὶ περὶ τὴν ποίησιν ἀγάπης τοῦ
ἀνδρὸς δείγματα ἔχομεν καὶ μεταφράσεις ἔργων τινων τοῦ
Γαλλικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ θεάτρου, καὶ τὴν διὰ μεταγλωτ-
τίσεως « *Τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου* » τοῦ Βύρωνος ἐκ τῆς
Ἀγγλικῆς μετὰ σημειώσεων, ἀνάληψιν τῆς δημοσιεύσεως
πολλῶν ἔργων τοῦ διασήμου ποιητοῦ, ἣν ἀνέστειλε διάστα-
σις πρὸς τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἔκδοσιν. Ἐγγραφεὶς φοιτη-
τὴς ἐν Ἀθήναις, ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης, προθύμως χορη-
γήσαντος τὰ μέσα τοῦ εὐπόρου θείου του Γρηγορίου, καὶ
τυχὼν ἔτει 1859 τοῦ διπλώματος τῆς νομικῆς μετὰ τοῦ
σπανίου βαθμοῦ ἄριστα, καὶ ἀφοῦ διανύων τὰ φοιτητικὰ ἔτη,
ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως εἰς βαθείας νομικὰς καὶ οἰκονομολογι-
κὰς μελέτας, ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν γενέτειραν πλήρης μορ-
φώσεως βασίμου καὶ ζήλου κοινωφελοῦς, ἵνα εἰσφέρῃ τὸ τά-
λαντον τῆς πολυμαθείας καὶ φιλοπατρίας αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν
ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπό τινος καλλιεργουμένων
θερμῶς γραμμάτων. Καὶ δὴ θανόντος τότε τοῦ ἐν τῷ πα-
νεπιστημίῳ Κερκύρας καθηγητοῦ καὶ περιπύστου νομοδιδα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σκάλου Σαντορίου τοῦ Ἰταλοῦ, ὁ Πυλαρινὸς ἐν διαγωνισμῷ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἕδρας ἀποδυθεὶς καὶ ἐπιτυχὼν τῶν πρωτείων διωρίσθη, εἰ καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἐτέλει ὑπὸ τὴν δυσμένειαν τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν τοῦ πατρός του ῥιζοσπαστικὴν δρᾶσιν, καθηγητὴς διδάξας μετ' ἀφοσιώσεως καὶ εὐμεθόδως ἀπὸ τὸ 1859 μέχρι τοῦ 1863, τὰς *Εἰσηγήσεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου*, τὸ *Ἀστικὸν Δίκαιον* καὶ κατόπιν τὴν *Κοινωνικὴν οἰκονομίαν*, τὸν μακρὸν δ' ἐναρκτήριον λόγον εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον κλάδον ἐδημοσίευσεν ἐν Κερκύρᾳ ἔτει 1860, μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας, ἐπιστημονικῆς παρρησίας ὅσης γλαφυρότητος ὕφους, διαγράψας ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ συστήματος ὅπερ ἠκολούθει κατὰ τὰς νεωτέρας τότε θεωρίας τῶν φιλοσόφων καὶ κοινωνιολόγων. Τοῦ ἐν Κερκύρᾳ πανεπιστημίου μετὰ τὴν Ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, ὡς μὴ ὤφελε, καταργηθέντος, ὁ Πυλαρινὸς ἀνέλαβεν ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημείου ἔτει 1865, τὴν διδασκαλίαν τῆς *Πολιτικῆς οἰκονομίας* καὶ τοῦ *Ῥωμαϊκοῦ δικαίου* μέχρι τοῦ 1867 ὅτε παρῃτήθη. Ἔκτοτε μετὰ τὰς ἐν Ῥωσσίᾳ, Ἀνατολῇ καὶ Ἑσπερίᾳ περιηγήσεις καὶ διατριβάς, ὅπου ηὔρυνεν ἔτι μᾶλλον τὰς οἰκονομολογικὰς καὶ νομικὰς αὐτοῦ γνώσεις, ἐνεκατέστη ὁριστικῶς ἐν Ἀθήναις, ἐπιδοθεὶς εἰς ἐρεύνας καὶ μελέτας πολυετεῖς ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν τοῦ ἔθνους γεγονότων. Τότε ἐδημοσιογράφησε πολλάκις, δεξιώτατος τῆς γαλλικῆς γλώσσης χειριστὴς τυγχάνων, εἰς γαλλικὰ φύλλα, ἀντεπιστέλλων Ἀθήνηθεν, πρόσδε συνεργάτης καὶ ἀρχισυντάκτης γενόμενος πολλῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, ὡς τοῦ Ἐθνικοῦ Πνεύματος, τῆς Ὥρας, τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων, τῆς Ἐφημερίδος, τῆς Νέας Ἐφημερίδος, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν περιοδικῶν, ἐκδοὺς ἐπί τινα χρόνον καὶ ἴδιον φύλλον ἑλληνογαλλιστὶ τὸν *Χρονογράφον* ἔτει 1876. Καὶ ἐκέκτητο βεβαίως ὁ μα-

καρίτης Ὄθων, ἅπαντα τὰ προσόντα δεξιοῦ δημοσιογράφου. Ἦν εὐφυής, θαρραλέος, πολυμαθής, πολύγλωσσος, τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης καὶ ἱστορίας μάλ' ἐγκρατής, τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων γνώστης, μὴ ἐστερημένος συνέσεως πατριωτικῆς, πρὸ πάντων δὲ ἀνεξάρτητος καὶ φιλαλήθης· ὡς ὅμως ἀπῄτει τότε καὶ ἔτι δυστυχῶς ἡ μικροπολιτικὴ τοὺς δημοσιογράφους, ὄργανα τυφλὰ τοῦ φατριασμοῦ, φορεῖς ξένων καὶ ἀντιθέτων πολλάκις αὐτοῖς ἰδεῶν, καὶ συνεπῶς ἐστερημένους αὐτοβουλίας καὶ ἀνεξαρτησίας, ὁ Πυλαρινὸς δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἔμφυτα καὶ ἐπίκτητα αὐτοῦ προσόντα. Στερούμενος μέσων χρηματικῶν καὶ προστασίας, τὰ ὁποῖα ὁ κομματισμὸς καὶ τὰ συμφέροντα ἀφθόνως προσπορίζουσιν εἰς τοὺς δούλους καλάμους, ἠδυνάτει νὰ ἐργασθῇ ὡς ἐφρόνει καὶ ὡς ἔδει. Δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἐπιτηδείων, τῶν κολάκων καὶ τῶν αἰσχροκερδῶν· τοῦτο μάλιστα ἐχαρακτήριζον ποταπὰ πνεύματα περὶ αὐτοῦ κρίνοντα, ὡς ἔλλειψιν πρακτικότητος πνεύματος, φυγοπονίαν κατηγοροῦντα αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ ἐπόθει νὰ ἐργασθῇ, μαραινόμενος αὐτόχρημα ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἰδίας ἀξίας μὴ χρησιμοποιουμένης πρεπόντως. Εἰς τὰ γραφόμενα αὐτοῦ ἔβλεπέ τις καὶ πεῖραν καὶ φρόνησιν, ὀρθά, τίμια καὶ ἐθνωφελῆ συμβουλεύοντα, μετὰ πολλῆς, ἐσχάτως μάλιστα, παρὰ τοῖς ὀρθῶς καὶ ἀφατριάστως φρονοῦσι καὶ τοῖς ξένοις τῶν ποταπῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν οὐτοπιῶν, ἀνεγινώσκοντο μετὰ προσοχῆς ἀξιόλογα προϊόντα τοῦ καλάμου του, ἐκτάκτως δημοσιογραφοῦντος, κατὰ τὰ πολιτικὰ τῆς ἀνατολῆς συμβάντα καὶ μάλιστα τὰ τοῦ τελευταίου πολέμου. Τοιαῦτα ἦσαν δημοσιευθέντα ἐν ἐγκρίτοις φύλλοις καὶ ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδίοις, τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους *Ὁ Βήκονσφηλδ καὶ οἱ πελάται του*, *Ἡ Κρητικὴ δημοκρατία ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πύλης*, *Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν Δηλιγιάννην* καὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἄλλα πολλά. Τὰ προσόντα τοῦ ἀνδρὸς ἀναγνωρίζουσα καὶ ἡ ἐπαρχία Πάλης, ἐξελέξατο αὐτὸν βουλευτὴν τὸ 1873. Πολιτευσάμενος συνετῶς καὶ χρηστῶς, ἀκόλουθος δὲ γενόμενος τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀειμνήστου Δεληγεώργη, πολλάκις ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τούτου ὑπὲρ τῶν κοινῶν, καὶ σπουδαίων ἐντολῶν ἀνατεθεισῶν τῷ ἀνδρὶ ὑπ' ἐκείνου, καὶ ἐπὶ δυσχερῶν ζητημάτων τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διοικήσεως ζητουμένων τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, καὶ ὑπουργικοῦ χαρτοφυλακείου προσενεχθέντος αὐτῷ, ὅπερ ὅμως ἐματαίωσε διαφωνία πρὸς ἄλλους ἀξιούχους ἑπτανησίους βουλευτάς. Αἱ κατὰ τὴν βουλευτικὴν ἐκείνην περίοδον ἀγορεύσεις τοῦ Πυλαρινοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, δημοσιευθεῖσαι καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, καθὼς καὶ αἱ ἐπὶ σιδηροδρομικῶν καὶ οἰκονομικῶν τῆς χώρας ἄλλων ζητημάτων, ἐλέγχουσι καὶ εὐσυνείδητον πορείαν, καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ ἦν κυρίως θεωρητικὸς καὶ ἰδεολόγος, καὶ ὑπεδείκνυον ὅτι θὰ ἠδύνατο οὗτος ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διακριθῇ καὶ δράσῃ τελεσφόρως ἐν τοῖς κλάδοις τούτοις, ἂν ἠκολούθει τὸ ἐν ἐνεργείᾳ πολιτικὸν στάδιον καὶ ἀπέβαλεν ἕξεις τινὰς καὶ ἰδέας, κωλυούσας τὴν εὔκολον ἐπὶ τὰ κοινὰ ἄνοδον καὶ ἐπιτυχίαν. Ἀλλὰ τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ὡς διατρέχουσι τοῦτο οἱ πολλοί, δὲν ἦτο θιασώτης ὁ ἀνήρ. Ἀπογοητευθεὶς ταχέως, δὲν ἐπεδίωξε πλέον πολιτικὰς ἐντολὰς τοιαύτας, ὧν χάριν ἔδει νὰ δημοκοπῇ καὶ συναλλάσσηται παρανόμως πολλάκις μετὰ πολιτῶν καὶ ἀρχῶν, ἅτινα ἀπέκρουεν ὁ φύσει σοβαρὸς, ἀξιοπρεπὴς καὶ δύσκαμπτος, ἥκιστα δὲ φιλοκερδὴς καὶ κενόδοξος χαρακτὴρ αὐτοῦ. Ὡς βουλευτὴς τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν, δὲν ἐφάνη, εἰ καὶ εἶχε περὶ βουλευτικῆς ἐντολῆς γενικωτέρας ἰδέας, ἀπρόθυμος ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐντολῆς, εἰς

πολλὰ μάλιστα γενικὰ τῆς νήσου καὶ τοπικὰ τῆς ἐπαρχίας ζητήματα ἀνεμίχθη μετὰ ζέσεως, συντελέσας ὑπὲρ τῆς καλῆς ἐκβάσεως ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἀξιοτίμων αὐτοῦ τότε συναδέλφων. Ἓν ἐκ τῶν πολὺ ἐνδιαφερόντων τότε τὴν ἐπαρχίαν ἡμῶν ζήτημα, ἦν καὶ τὸ τῆς Πετριτσείου σχολῆς. Εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ συγχώνευσις τῶν τότε δύο σχολῶν, ἐκδοθέντος τοῦ ὑπὸ χρ. 28 Ἀπριλίου 1873 Β. Δ. ἐπίσης καὶ ὁ μετασχηματισμὸς εἰς πλῆρες γυμνάσιον, περὶ οὗ καὶ ὑπέβαλε τὸ σχετικὸν σχέδιον νόμου, ὅπερ εἰ καὶ μὴ συζητηθὲν ἕνεκα ἐπελθούσης ὑπουργικῆς κρίσεως, παρέσχεν οὐχ ἧττον ἀφορμὴν εἰς μέλλουσαν καὶ τελεσφόρον ἐνέργειαν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐμερίμνησεν ὁ ἡμέτερος συμπολίτης, καθ' ἃ λεπτομερέστατα ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκτενεῖ καὶ εὐθαρσεῖ πολιτικῇ του δοσιλογίᾳ ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1874 κατ' Ἰούλιον. Σπουδαίαν πρὸς τούτοις παρέσχεν ἐκδούλευσιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, κληθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Μ. Πατριάρχου Νικοδήμου, διατρίψας δεκατετράμηνον, μετέπειτα δὲ διορισθεὶς νομικὸς σύμβουλος παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις Ἐξάρχῳ τοῦ Παναγίου Τάφου. Πολλὰ ἐκανόνισε περισπούδαστα ζητήματα, καὶ συνέστησεν ἐπιστημονικωτέραν καὶ ἐθνικῶς λυσιτελεστέραν τὴν τῶν πλουσίων τοῦ Θρόνου εἰσοδημάτων διαχείρισιν καὶ διεύθυνσιν, ἐφ' ᾧ καὶ πολλῶν ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν τιμῶν, ἀμειφθεὶς μάλιστα γενναίως. Ἀλλ' ἡ κυρία ἀπό τινων ἐτῶν ἀσχολία τοῦ ἀνδρὸς, παρὰ τῆς ὑγείας τὸ ἀκροσφαλὲς καὶ τὰς πολλὰς βιωτικὰς περιπετείας, ἦν ἡ περὶ τὴν πάτριον καὶ μάλιστα τὴν νεωτέραν ἱστορίαν ἀφοσίωσις. Ἐν Ἑσπερίᾳ πολλὰς εὗρεν ἀγνώστους πηγὰς ἱστορικῶν εἰδήσεων, δι' ἐρευνῶν εἰς διπλωματικὰ ἀρχεῖα καὶ βιβλιοθήκας, ἐκ τούτων δ' ἐμόρφωσε ἀκριβεστέραν ὡς οἷόν τε γνῶσιν γεγονότων καὶ προσώπων, καὶ ἐκτήσατο πεῖραν περὶ τὴν ἀσφαλεστέραν διάγνωσιν τῶν ἱ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

στορικῶν πηγῶν, ἰδίως καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Ἔχων μνημονικὸν ἐξαιρετικὸν καὶ λόγων εὔροιαν, ἐξέθετεν εὐχερῶς καὶ συστηματικῶς καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν συμβεβηκότων. ἐκ τῆς πολυετοῦς δὲ ἐν Ἀθήναις διαμονῆς του, ἔνθα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἔζων ἔτι ἀγωνισταὶ καὶ πολιτικοὶ τῆς ἐπαναστάσεως, διασώζοντες ἐν τῇ μνήμῃ ἢ ἐν ἐγγράφοις πληθὺν ἀνεκδότων καὶ λεπτομερειῶν, ὁ Πυλαρινὸς κατώρθωσε νὰ ἀποθησαυρίζῃ ἐκ τῆς μετ' ἐκείνων κοινωνίας, πολλὰ τὰ ἄγνωστα καὶ χρήσιμα εἰς ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν γεγονότων καὶ προσώπων, μορφώσας οὕτως ἔν τισι ζητήμασιν, ἰδέας καὶ πεποιθήσεις ἄλλας ἢ τὰς κρατούσας, ἃς μετὰ παρρησίας ἔλεγε καὶ ἔγραφε, εἰ καὶ ἦταν ἐνίοτε δυσμενεῖς κατὰ γνωστῶν φιλελλήνων καὶ ἀρχηγῶν, καὶ οὐχὶ σπανίως ἀλλόκοτοι καὶ προκατειλημμέναι προκειμένου περὶ ξένων ἐπιρροῶν. Εἰς τὴν ἱστορικήν του ὅμως ὁπωςδήποτε εὐρυμάθειαν, τὴν εὐτολμίαν τῶν κρίσεων, τὴν περὶ τὸ γράφειν δεξιότητα, εἰ καὶ τὸ ὕφος του πολλάκις στρυφνὸν καὶ σκοτεινόν, ἀποβλέψαντες καὶ οἱ ἐκδόται τοῦ πρό τινος συμπληρωθέντος μεγάλου Ἑλληνικοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ, κ. κ. Βὰρτ καὶ Χίρστ, ἀνέθηκαν αὐτῷ τὴν ἐκπόνησιν πολλῶν ἄρθρων ἀφορώντων εἰς πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος, βιογραφίας συγχρόνων πολιτικῶν καὶ φιλελλήνων, καὶ εἰς τὰς ἱστορικὰς τῆς Ἑπτανήσου τύχας. Ὁ πολυΐστωρ συμπολίτης, λυπηρὸν ὅτι ἀφῆκεν ἀτελὲς ἐκτενὲς ἱςορικὸν ἔργον, οὗ ἐπελάβετο ἀπό τινων ἐτῶν, οὗπερ ὅμως ἡ κλονισθεῖσα ὑγεία του δὲν τῷ ἐπέτρεψε τὴν περάτωσιν, ἐστὶ δὲ τοῦτο *Λεξικὸν ἱστορικὸν* κατὰ νεώτερον σύστημα τῆς καθ' ὕλην κατατάξεως· ἐθλίβετο δὲ λίαν ὁ μακαρίτης καὶ ἔνδακρυς σχεδὸν ἐλάλει ἡμῖν περὶ τῆς ματαιώσεως πολυετῶν κόπων, ζήλου καὶ δαπάνης· ἀφῆκεν ὅμως σχεδὸν πλῆρες, τὴν *ἱστορίαν τοῦ Κοινωνισμοῦ*

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἔργον ἐκτενές, μακρῶν μελετῶν ἀπαύγασμα, ὅπερ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ, ὡς δι' ἐλπίδος ἔχομεν, δὲν θὰ ἀφίσωσιν ἀδημοσίευτον, ὡς τὸ τρανώτερον δεῖγμα τῆς περὶ τὰ κοινωνιολογικὰ πολυμαθείας τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὡς μελέτημα χρησιμώτατον εἰς τοὺς περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτισμῶν καὶ τὰ οἰκονομολογικὰ ἀσχολουμένους, καθ' ἃ ὁ ἀείμνηστος, εἰ καὶ φύσει μετριόφρων καὶ ἥκιστα περιαυτολόγος μετὰ πεποιθήσεως ἀδόλου ἔλεγεν ἡμῖν.

Πολλὴν αἰσθάνομαι τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν λόγιον τοῦτον ἄνδρα. Οἱ τελευταῖοι μῆνες τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς του, ἐγένοντο δι' ἐμὲ πολύτιμοι καὶ ἄλησται ἐν τῇ μετ' ἐκείνου ἀναστροφῇ. Πολλήν, ὁμολογῶ, ἐκαρπωσάμην τὴν πνευματικὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν πολυμάθειαν, τὴν κρίσιν καὶ πεῖραν αὐτοῦ. Ἕτοιμος πάντοτε εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν μου ἀποριῶν, διετράνου θερμότατον ζῆλον, ἵνα φανῇ χρήσιμος εἰς τοὺς τῶν γραμμάτων ἐργάτας. Δι' ὅλων ὅμως αὐτοῦ τῶν λόγων οὓς συνήθως περιέστρεφεν εἰς τὰ παρόντα ἐθνικὰ ζητήματα, ὑπεφαίνετο μελαγχολία καὶ ἀπογοήτευσις. Ἐτήκετο ἀληθῶς ὁ ἀνήρ, βλέπων ἀκατάσχετον καὶ δεινουμένην ὁσημέραι τὴν πολιτικὴν ἀκολασίαν, καὶ μετ' ἄλγους πατριωτικοῦ ἤγετο εἰς συμπεράσματα θλιβερώτατα περὶ τῶν τυχῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀπαισιοδοξία καὶ προκατάληψις κατελάμβανε τὴν ψυχήν του, εἰς πᾶν ὅ,τι ἤκουε διενεργούμενον ἢ σκοπούμενον καὶ ἔχαιρεν, ὡς μοὶ ἔλεγεν ὀξυμώρως, ὅτι κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα μὴ ἴδῃ ζῶν τὴν ἐθνικὴν πανωλεθρίαν, τοὺς σοβαροὺς δὲ τούτους λόγους συνώδευεν ὁ ἁγνὸς πατριώτης μετὰ βαθέος στεναγμοῦ.

Εἰς τὰς κοινωνικὰς αὐτοῦ σχέσεις, ὑπῆρξεν ἐπίσης ὁ μακαρίτης καλοκἄγαθος, εὐγενής, φιλοδίκαιος, εἰλικρινὴς φί-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λος, εὐαίσθητος καὶ καρτερικώτατος· πιστὸς δὲ εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν, ἔλαβε τὰ ἄχραντα μυστήρια, καὶ ὡς ἀληθὴς χριστιανὸς καὶ φιλόσοφος μετὰ σοβαρᾶς γενναιότητος ἀντεμετώπισε τὸν θάνατον.

Τοιοῦτος, φίλοι συμπολῖται, ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ ὃν προπέμπομεν σήμερον εἰς τὸν τάφον. Μετὰ πολλὰς βιωτικὰς περιπετείας ἐν τῇ ξένῃ, μετὰ μακροχρόνιον ἀπουσίαν ἀπὸ τῆς πατρῴας ἑστίας, μετὰ πολλὰς πικρίας καὶ ταλαιπωρίας, τοῦτο μόνον τὸ εὐάρεστον κατορθώσας, καθ' ἃ ἀγωνιῶν ἔλεγεν ἡμῖν προχθὲς, μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως καὶ χαρᾶς ἅμα, ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πάτριον γῆν, ἵνα συνταφῇ καὶ συγκοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον μετὰ τῶν προγόνων καὶ συμπολιτῶν του. Τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ λοιπὸν τούτου πολίτου, πατριώτου καὶ λογιωτάτου ἀνδρὸς ἀποχωριζόμενοι σήμερον ἐκφωνήσωμεν. « Γαῖαν ἔχεις ἐλαφρὰν, αἰωνία σου ἡ μνήμη ἐρίτιμε ἄνερ Ὄθων Πυλαρινέ. »

ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ΠΑΝΑΓΗΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

[illegible]

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΑΛ.Σ2.Φ2.0011